

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 1. aprila 1885.

Obsseg: K pridelovanju krme na polji. — Uplivanje hlevne toplote na goveda. — Sredstvo, če se krave nočejo pojati. — Vzrejevanje žebet na manjših kmetijah. (Konec.) — Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati? (Dalje.) — Iz državnega zbora. — Govor P. Greuterja v budgetni debati 10. marca v državnem zboru — † Kardinal knez Friderik Schwarzenberg. — Zamet v stepah. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**K pridelovanju krme na polji.**

Pridelovanje krme na polji postaja vedno bolj važno, zlasti, odkar cena žita zmirom bolj pada, cena goveje živine pa kvišku gre. Med krmskimi rastlinami, katere na polji pridelujemo, zavzemati prvo mesto nemška detelja ali lucerna in pa štajarska detelja ali rudeĉa detelja. Z ozirom na pridelovanje teh dveh rastlin nastane vprašanje: Zamoremo li pridelovanje tih rastlin z ozirom na sedanje razmere tako moĉno pomnožiti, da bi se nam ne bilo bati tudi opešanja zemlje?

Detelja vzame iz zemlje veliko apnenca, posebno pa izsrka iz spodnje plasti zemlje veliko redilnih snoví, katerih zadnjih zemlji ne moremo nazaj dati z gnojem. Iz tega vzroka: ne moremo na eno in isto njivo štajarske detelje poprej sejati, kakor še le ĉez najmanj 6 let, „lucerno“ pa ĉez 12 let.

Ĉe se tudi v dostih krajih pridelovanje štajarske detelje in lucerne ne dá pomnožiti, zamoremo vendar pridelek krme poveĉati s setvijo primernih trav, koje mešamo z deteljo. Taka mešanica ima sledeĉe prednosti: Mi zadobimo veliko množino jako dobre krme, ne da bi škodovali s takim pridelovanjem rodovitnosti zemlje; trava pomešana z deteljo zamore bolj pogosto na eni in isti njivi biti sejana, trpi manj pred mišimi, kakor večletna detelja, ter tudi na vlažnih njivah dobro uspeva.

Sem ter tje se sliši, da je mogoĉe travnike narediti, ako se pusté stara deteljišĉa rasti. Ta misel je popolno napaĉna; kakor hitro detelja iz njiv izginjuje, priĉne se kazati le plevel, ne pa dobra trava. Na taki njivi je mogoĉe le polagoma narediti z dobrim gnojenjem primerno ledino, obstojeĉo iz dobrih krmskih trav. Ako želimo napraviti iz njive dober travnik, treba jo je najprvo dobro obdelati in plevela oĉistiti. Potem jo je treba obsejati z dobro in primerno mešanico raznih trav. Pri setvi ne smemo biti skopi ne s semenom, ne z denarjem, ki ga moramo dati za seme. Mislim, da bode marsikomu vstreženo, ako na tem mestu prijavim sestavo dveh mešanic, kateri ste se prav dobro obnesli. Prva je za travnike, ki imajo

vedno travniki ostati, druga pa za njive, koje imajo nam dajati krmo za kake dve ali tri leta.

Sostava prve mešanice obstoji za en hektar iz sledeĉih sestavin in množin: 10 kil bele detelje, 4 kile hmeljne detelje, 6 kil švedske detelje, 2 kili lucerne, 10 kil svinjskega repa, 8 kil laške ljulike, 8 kil francoske ljulike, 16 kil angleške ljulike in 8 kil esparsete. Za sestavo druge mešanice priporoĉa se sledeĉe: 4 kile bele detelje, 6 kil hmeljne detelje, 16 kil švedske detelje, 10 kil svinjskega repa, 8 kil laške, 16 kil angleške in 4 kile francoske ljulike ter 12 kil esparsete. Hmeljna detelja je neke vrste lucerna, ki rumeno cvete. Švedska detelja je v taki mešanici tri leta zeló dobra ter v rašĉi zeló podobna štajarski detelji.

To mešanico zamoremo sejati spomladi samo za-se ali pa z jeĉmenom, ovsem ali jaro pšenico. Z ozirom na to, ali se je to seme same za se sejalo ali pa s kakim žitom, dobi se še v prvem letu manj ali več strnišnega pridelka.

Ĉe se toraj upognemo tirjatvam ĉasa ter pomnožimo pridelovanje krme, donašala nam bode taka krma veliko lepe živine, in ta lepa živina pa plaĉilo za naše delo.

Uplivanje hlevne toplote na goved.

Dobro pleme, krma in strežba uplivajo vzajemno na sreĉen vspeh pri živinorejstvu. Kdor le nekaj zanemarja, doseže cilj le deloma, vĉasih pa tudi škodo trpi. Zapravlja namreĉ kapital, krmo in delo. Treba je torej velike previdnosti. Kar žival vsled slabe strežbe trpi, to jej krma dostavlja in popravlja mora, ako neĉemo, da nam shujšava, ampak zmiraj porabna ostane. Škoda vsled slabe strežbe je tem veĉja, ĉem dražja je krma in živalski proizvodi: mleko, surovo maslo, meso itd. Slaba strežba in po tem takem neusmiljenost proti živinĉetu je torej draga reĉ.

Zatorej pripada tudi v podroĉje živinozdravnikov priporoĉevati skrb za dobro strežbo domaĉi, pitalni živini. Naj torej povsod, kjer jim prilika nanese, pogumno povzdignejo svoj glas v tej zadevi, posameznikom pa tudi občinstvu na korist.

Zatem je ozir jemati na hleve, ki so povprek pre-

tesni in prekratki. Živina je sedaj sploh večja kakor nekdanj. Žal, da še noveji čas hleve prekratke zidajo. Tako je otežkočeno hleve snažiti in živali pogosto ležijo v nesnagi in mokroti. Govedi je oboje nevšečno in trpi posebno od mokrote, če je mrzlo; kajti mokrota, katere se dlaka navzame, začne po živinski gorkoti prehajati v sopuh.

Pri tem pa gre mnogo živinske gorkote v zgubo, katero mora žival zalagati s tem, da več krme povžije. Od te krme pa nima posestnik nobenega haska. Sploh pa mokrota ne ugaja zdravju živali. Mokri hlevi, vlažna ležišča škodujejo zdravju in manjšajo korist, kateri bi sicer od živinorejstva imeli. Kriva je pa misel, da mokri hlevi več gnoja dajejo; množina in dobrota gnoja je zavisna od krme, ki se živini polaga, in od nastelje, a ne od mokrote v hlevu.

Kdor hoče kolikor le mogoče najbolj izkoristiti svoje živali, ta jim naj skrbi za suha ležišča ter naj debelo nastilja, ali če nastelje nima dovolj, naj tako hlevni pod nagne, da bode gnojnica odtekala in bode mogoče vsak dan gnoj pokidati.

Jako važna v isto svrhu je primerna gorkota v hlevu.

Goved sicer ni tako občutljiva proti mrazu kakor konj. Vendar se najbolje občuti pri temperaturi 10 do 12° R. in tedaj povžito krmo tudi najčisteje prebavi. Izkušnje učijo, da živali potrebujejo tem več hrane, čem bolj mrzlo imajo v hlevih. Kedar temperatura leze pod 8° R., tedaj treba je pri vsaki stopinji 5—7% več pokladati. Če pa gre kvišku temperatura od 8° do 13°, tedaj pa se 2 do 3% manje pokladati more. Ti učinki so tako važni, da jih tudi navadni kmetovalec ne more čisto prezirati, ako noče velike škode trpeti.

V dobro vgreteh hlevih, kjer temperatura 8 do 12° R. kaže, dobivamo od živali stalno enakih koristi. Kedar pa žival v hlevu zmrzava, potrebuje za tretjino ali tudi za polovico več krme, da nam enakih koristi daje, kakor sicer. Kajti velik del krme se prebavi za narejanje toplote. Ako pa zmrzavajoči živini ne polagamo zadosti krme, tedaj pa nam shujša. — Pridejo iz zime jako suhe, mršave živali, da se do sv. Janeza komaj zopet popravijo. Da pri takih razmerah gospodarstvo ne more prospevati, čeravno se kmetovalec mnogo trudi in veliko štedi, to je vendar umevno. Vendar, da nas čitatelji prav razumejo, opomnimo, da temperatura tudi previsoka biti ne sme, nikakor ne 14 ali 15° R., ker je to škodljivo. Prava mera velja tudi tukaj. V dobro zaprtem hlevu bi naj vedno obesen bil kak gorkomer ali termometer. G. G.

Sredstvo, če se krave nočejo pojati.

Kot tako sredstvo priporočuje se volčja jagoda (Paris quadrifolia), rastlina, katere se v naših gozdih obilo nahaja in ki je v vseh svojih delih strupena. Za rabo vzamejo se take rastline, ki so uže dorastle, pa še ne cvetele. Eni kravi zadostuje 8 tacih rastlin, če je pa slabotna, tudi 6. Rastline se razrežejo ter s soljo in kruhom pomešane in zjutraj kake tri ure pred krmenjem kravi dajo. Učinek se mora v teku treh dni poznati, če ne se pa še v drugič in tretjič s tem sredstvom ponavlja. Ako tudi v tretjič nič ne pomaga, potem ne preostaja družega kot kravo prodati mesarju. To sredstvo dano kravam v gori navedeni množini je drugače neškodljivo ter na vsak način dosti bolje kot pa španjske muhe ali pa kako drugo tem podobno zdravilo.

Vzrejevanje žebet na manjših kmetijah.

(Konec.)

V drugem in tretjem letu ne potrebujejo žebeta tolike postrežbe; so sploh z manjšim zadovoljna; če imajo poleti dobro pašo ali obilno zelene krme, zadovoljna so pozimi z mekinami in senom, kojemu se dodene nekaj repe, krompirja in ovsene rezi. Če jih pa uže vpregamo, treba jim je tudi nekaj ovsa privošiti.

Proti navedenemu pa ugovarjajo rekoč: ko bi mi svoja žebeta tako krmili, udarila bi vsa krma v kosti: žebeta dobijo bramor v kolena, nakolenice, zajčje sekirice, krganje.

To je uže res, vendar glavni vzrok temu ni dobra krma, ampak slaba strežba, ki žebetom potrebnega gibanja na prostem zraku ne privošči. Kdor torej svoje žebe vedno v hlevu pusti, morebiti celo privezano k jaslim, pa, kakor rečeno, obilno krmil, ta ne bo vzdredil dobrih konj. Godi se mu, kakor vselej, kedar žival samo dobro krmimo, debelimo: obilna hrana napne trebuh, celo truplo je zgolj meso in tolšča, noge pa zaostajajo, čeravno so te namenjene kedaj nositi truplo, tovore, vlačiti vozove, teže, pa so preslabotne, ker se v mladosti niso ne urile, ne krepko razvijale. Ako se torej žebe po dolgem času na prosti zrak spusti, skače in leta veselo, pa slabe noge ne morejo težkega trupla nositi, pri skakanji in letanji in naglem obračanju zvrne se teža sedaj na to, sedaj na drugo nogo. Kmalu dobi bramor v kolena, krganje ali zajčje sekirice, ali se upeha, postane trdo v udih in med konji imamo enega kruljevca ali pohabljenca več.

Je li takošno ravnanje pametno? Zakaj pa so tesarji in kovači v rokah bolj močni, kakor krojači? Zato, ker prvi svoje roke vsaki dan napenjajo in tako krepijo, krojači pa le s prsti delajo. Zakaj pa beži svinja plemenjača, ki celi dan po pašnikih hodi, zvečer urno in veselo domov, med tem, ko četrto leta pozneje tista svinja podkrmljena in udebeljena komaj noge pod težkim telesom giblje? Zato, ker plemenjača na paši vsaki dan svoje noge uri in vadi in krepil, krmljača pa le svoj trebuh in maščobo množi, da so noge vsled dolgega miru in ležanja oslabele. Zato pa je nespametno, s konjem, ki je namenjen kedaj noge krepko rabiti in tako gospodarjem koristiti, ravnati tako kakor s svinjo krmljenko, ki ima edini namen, da mogoče veliko mesa in masti nastavi. Toraj ni res, da bi preobilna krma žebetom v kosti udarila, udari jim nespametno ravnanje gospodarjevo z njimi.

Največje vrednosti je tisti konj, ki ima trdne kosti, močne mišice in kite. To se pa doseže, ako v mladosti konja urimo, da se mu kosti, mišice in kite dobro krepijo. Pustijo torej naj gospodarji uže mladim žebetom, ko so nekaj tednov stara, vsaki dan nekoliko časa sprehajati se kraj matere. Odstavljena žebeta se naj spravijo v hlev, neprivezana, da morejo prosto sem ter tje hoditi. Vrhu tega jih moramo vsak dan nekoliko spustiti na dvorišče. Tudi kaže gnojišče zarrantati in žebeta ondi nagnati, da gnoj pohodijo in steptajo, kar je tudi koristno. Pri malih voznjah je dobro žebe k materi privezati ali pa k drugemu mirnemu konju.

Vsakako je skrbeti, da žebeta vsak dan dobijo priliko, sprehoditi se in zletati, vendar ne preveč, kajti to krepil jim ude. Na tak način vzredimo si zdravih in krepkih konj, na veselje posestniku in dobro poplačanje krme in strežbe, ki se je za žebeta porabila.

„Gosp. glasnik za Štajersko“.